

Koháry Iлона:

**Magyar iskola. Magyar nyelv kezdőknek.
Hungarian Language School / Fabylon, Budapest 1999**

Koháry Iлона és a Hungarian Language School nem ismeretlen a szakmában, ennek megfelelően nagy várakozás előzte meg a nyelvkönyv megjelenését.

A Hungarian Language School egyike volt azoknak a magyarországi nyelviskoláknak, amelyek a rendszerváltás nyelvi-nyelvtanulási igényeit a leghamarabb felismerték, és megtalálták azt a módot, hogyan lehet kiszolgálni azokat a nyelvtanulókat, akik nem akarnak sem a felsőoktatáshoz, sem pedig magántanárhoz kötődni. Persze más és más az elvárása egy középkorú magyar üzletembernek, akit a (jobb) megélhetés lehetősége vezet egy külföldi tulajdonú vállalathoz, illetve egy kalandvágó fiatalnak, akinek hatalmas szakmai előrelépést kínál fel az anyacége, ha a fejlődő piacot bekapcsolja a nemzetközi gazdasági vérkeringésbe. Az előbbi esetben sürgető követelmény a magas szintű szóbeli és írásbeli kifejezőkészség és a nemzetközi tárgyalásokon is megfelelő idegennyelv-tudás, az utóbbi esetben pedig – egy-két kivételtől, pl. a diplomatáknak kötelező nyelvtanulástól eltekintve – inkább udvariassági gesztus a magyartanulás. Ennek megfelelően a magyar nyelv tanítására szakosodott nyelviskolának meg kellett találnia azokat a modelleket, amelyek segítettek az arculatának kialakításában, a célnak megfelelő, hatékony módszerek megtalálásában. Látszólag mindent készen kínál – például – az angliai nyelviskolai gyakorlat, azonban az ember menet közben döbben rá, hogy az egyszerű mintakövetés (vagy más szóval: „testreszabás”) nem vezet el a kívánt sikerhez, ki kell alakítani a saját modellt. A Hungarian Language Schoolnak ez sikerült, hiszen már több mint tíz éve működik, tanulói száma már ezrekben mérhető, saját módszert alakított ki a nyelvoktatásra és a tanárok továbbképzésére egyaránt – és most itt van a saját tankönyve is.

Ez a könyv kezdők számára készült, főként azoknak, akik Magyarországon – tehát célnyelvi környezetben – integratív motivációval látnak neki a magyartanulásnak. Ennek a nyelvtanulói csoportnak van egy olyan sajátossága, amelyik a kevéssé ismert és tanított nyelveket általában jellemzi: a diákok rövid idő alatt akarnak jártasságot szerezni az alapfokú beszédértésben és közlésben egyaránt, az olvasásra még szükségük van, de az írással szemben meglehetősen nagy bennük az ellenállás. Ha pedagógiai (és üzleti) sikert akarunk elérni, és sikerélményhez szeretnénk juttatni hallgatóinkat, akkor a nekik ké-

szült tananyagokat is eszerint kell terveznünk. A nyelvtanfolyamok nem lehetnek versenytársai az egyetemi kurzusoknak, nyelvi előkészítőknak, de az utóbbi években a felsőoktatás is nyitni kényszerült a piac felé, így mégiscsak versenytársak az egyetemek és a nyelviskolák. Az utóbbiakat gyakorta éri az a vád, hogy felszínes ismereteket közvetítenek. Ez inkább úgy igaz, hogy más-más közönség keresi meg az egyetemeket és a nyelviskolákat. Az előbbieknél erősebb az instrumentális motivációjuk, ezért a magyar nyelvi és kulturális ismereteket is mélyebben, rendszerezettebben, az összefüggésekre koncentrálnak, igénylik, hosszabb ideig, általában évekig tanulnak. A magyar nyelviskolák diákjainak a nagy része csak a „túlélés szintjéig” jut el, és a minimális nyelvtani ismeretekre alapozott kommunikációs készség minél rövidebb idő alatt történő elsajátítása a célja, valamint szeretne „valamit” megtudni Magyarországról és a magyarokról.

Koháry Ilona saját nyelviskolájának tapasztalatai alapján, sok éves munkával gyűjtötte össze könyvének az anyagát. Természetesen vannak benne olyan elemek, amelyek szinte minden kezdőknek szóló nyelvkönyvben ugyanott is ugyanúgy szerepelnek (pl. a köszönési és bemutatkozási formák, a tájékozódás és a helyviszonyok összekapcsolása, a vásárlás és a tárgy tanítása, a család és a birtoklás kifejezése), de megjelenésében, az egyes leckék felépítésében sok újdonság található.

Az eddig piacra került nyelvkönyvekkel összehasonlítva azonnal szembeűnik az újítás: nem hagyományos kötött-fűzött formában készült, hanem sokféleképpen felhasználható és variálható, esztétikailag is gondos, szép kivitelű, színes képekkel és fotókkal illusztrált *kapcsos könyvet* tarthat kézben az újdonságokra vadászó nyelvtanár.

A könyv felépítése is ennek a „műfajnak” megfelelően alakul: az **A)** részben, amely a *Beszélgetések* címet viseli, kétszer tíz lecke található; a **B)** egység, amint a neve is mutatja, *Képes szókinccsépítő*, a **C)** rész (*Nyelv, nyelvtan*) pedig ugyancsak 10–10 nyelvtani egységet tartalmaz. Kiegészítésként három *társasjáték* is tartozik a könyvhöz. Mindegyik egy-egy nehezebbnek ítélt nyelvtani jelenség (igeragozás, irányhármasság, birtokviszony) játékos gyakoroltatását szolgálja. (A játékoság mint módszertani alappillér szerepel a HLS eszköztárában, ennek megfelelően a könyvben is sokszor előfordul, pl. memóriajátékok formájában.) Az önálló tanulást, de természetesen az órai munkát is segítik a hangketták, amelyeknek az alkalmazására piktogram hívja fel a figyelmet. Érdekeségük, hogy nemcsak egy-egy lecke párbeszédeit és olvasmányait lehet meghallgatni, hanem a könyv szókinccséhez szorosan kapcsolódó dalokat is.

Ez a forma a napjainkban más területeken már bevált tananyag-megjele-
nitést követi: a kapsos könyv, illetve egy másik hordozó, a CD-ROM lehetővé
teszi a tananyag modulokra bontását, ami egyben a távoktatás alapja is lehet.

A *Beszélgetések* húsz leckéje a nyelvkönyvekben megszokott témákat öleli
fel. A sorrend kialakításánál nyilvánvalóan szerepet játszott a célnyelvi környe-
zet: először a köszönéssel, a hétköznapi legegyszerűbb udvariassági kifejezé-
sekkel találkozik a nyelvtanuló, majd egy fontos téma: a vásárlás következik
a tárgy fogalmával együtt, s utána rögtön az ezzel szinte egyenrangú problé-
ma: a tájékozódás és a helyviszonyok grammatikai kifejezése kerül sorra. Nem
riad vissza a szerző a „panelek” tanításától; ilyen pl. a „*Betűzné, kérem? /Be-
tűznéd?*”. Udvarias forma, jól használható, de a feltételes mód megvilágításá-
ra még valóban nincsen szükség. Később, a vásárlás témakörénél kerül elő a
„*Felpróbálhatom?*”, illetve a „*szeretnék*” forma, amelyeket szintén mint lexi-
kai egységeket tanít a könyv. Később tárgyalja a feltételes módot és a *-hat/
-het* képzőt is, tehát ha valaki ragaszkodik hozzá, akkor már ezen a szinten is
tudatosíthatja a nyelvi formát. Nem tetszett viszont a „*Mi az angolul?*” kérdés,
helyette talán jobb lett volna a „*Hogy mondják angolul?*” A személyes névmás
használata célszerű még olyan mondatokban is, amelyekben egy anyanyelvű
beszélő biztosan nem tenné ki, de véleményem szerint a 11. leckében már
nincs rá szükség. („*Én szőke vagyok... Ő 30 éves... Ő szőke és ő is nagyon
okos.*”). A „*Beszélgetéseket*” a szókincs bővítésére szolgáló képes szótár egé-
szíti ki, amelyből annyit tanul meg a hallgató, amennyit akar. A képek általá-
ban jók, didaktikusak, legfeljebb a szövegben elhelyezett kisméretű piktogra-
mok olyan kicsik, hogy nem mindig lehet tudni, mit is ábrázol a kép.

Külön értéke a könyvnek a számtalan gyönyörű kép, amely az ország-
ismeret tanítását szolgálja. Jó ötlet a kihajtható Budapest-kép, amelynek az
egyik oldala a nappali, másik oldala pedig az esti várost ábrázolja, valamint
hasonlóképpen a „Magyarország” című lecke nem szokványos képei. Általá-
ban az a kritika éri a tankönyveket, hogy a sok évtizede kialakult csikós–gu-
lyás–Hortobágy szemléletet erősítik. Ezt a könyvet nem érheti ilyen vád, mert
inkább az jellemzi, hogy összhangba hozza a nyelvtanuló magyarországi sze-
mélyes tapasztalatait és a magyarságkép nyelvpedagógiai közvetítésének mo-
dern igényét. Fontos, hogy a szövegeken keresztül a fővároson túlra is kite-
kinthet a nyelvtanuló. A képek mellett a könyv értékét emelik az olyan
nyelvi-országismereti adalékok is, mint például a magyar személy- és család-
nevek rendszere, a „hétköznapi udvariasság” címszó alatt összefoglalt nyelvi
fordulatok, a 19. lecke ünnepi köszöntései, valamint a „Babonák” nyelvi
megformálása („*Ha kiömlik a bor, akkor keresztelő lesz.*”). A nyelvtanulók ál-
talanában szeretik, ha többnyelvű szótár is kapcsolódik egy tankönyvhöz – ta-

lán egy újabb kiadásnál célszerű lenne ilyet is kapcsolni a meglévő anyaghoz. A megfeleltetett nyelvek kiválasztásában segíthet a statisztika: többségében mely nyelvtérületekről érkeznek hozzánk a diákok.

A nyelvtani egység valószínűleg vitára ingerli majd a szakmát, ugyanis csak példákkal és táblázatokkal mutatja be a szerző az egyes nyelvi jelenségeket, és hiányzik az eddig megszokott, legalább néhány mondatos magyarázat. Ezért a könyv ebben a formában elsősorban tanfolyami oktatásra alkalmas, amelynek keretein belül a tanár hozzáfűzhet magyarázatot – a diákok igényei szerint. Talán a nyelvtanulók grammatikai felkészületlensége készítette arra, hogy eltekintsen ettől. Mégis jó lett volna, ha a modulok kiegészítéseképpen esetleg egy szótárszerű magyar nyelvi összefoglaló, esetleg egy hagyományos, a fonetikától a szintaxisig terjedő, rendszerszerűen megfogalmazott és sok-sok példával illusztrált „kis magyar nyelvtan” tájékoztatná az érdeklődőket, ahová egy ikon segítségével lehetne eljutni. A jól szerkesztett, áttekinthető táblázatok iránt egyébként nagy igény van – erre szép példa a könyvben az irányhármasság bemutatása. (Esetleg jó lett volna megemlíteni-megrajzolni a *-hoz/-hez/-höz, -nál/nél, -tól/-től* stb. esetében a személyhez való kötődést is.) Kitérnőnek tartom az időgrafikont, amely valóban összefoglaló módon szemlélteti az idő kifejezési lehetőségeit.

Noha még nem tanítottam ebből a könyvből, eddigi sok éves tapasztalatom alapján azt hiszem, nagyon nagy segítség lehet a nyelvtanárok kezében. Nem oldja meg az „egyedül üdvözítő könyv” problémáját – ilyet valószínűleg nem is lehet írni –, de könnyed szövegeivel, egyszerű nyelvtani gyakorlatokkal kedvet ébreszt a magyartanuláshoz azoknak is, akik anyanyelvük nyelvtani rendszerében sem igen jártasak, s emellett még félnek is egy meg tanulhatatlannak kikiáltott nyelvhez közelíteni.